

П р а й т и к с і к і з і л е р д е т ј р е л е р (п р а в о л а р)
д е к л а р а ц и я з ы

А л ы л г а н п а з а и с к і р і л г е н Ј н А с с а м б л е я н ы ң 217 А (III)
р е з о л ю ц и я з ы н ы ң 10 а л а й а й д а (д е к а б р ь а й д а) 1948
ч ы л д а

С ј с а л н ы (П р е а м б у л а)

С а н ға а л ы п , п о с т ы ң с и н і н п і л і н г е н і н с а н а з а р ы н ы н ,
х а й з ы п р а й к і з і л е р д е ч о н н а р т ј л і н д е п а р , о л а р н ы ң
т и ң п а з а п ы л а с т ы р б а с т ј р е е (п р а в о) п о с ч у р т а с т ы ң ,
п о с о ң д а й ч у р т а с т ы ң , с ы н п а з а п р а й т и к с і а м ы р
ч у р т а с т ј с т і г і (о с н о в а) п о л ч а ; п а з а

с а н ға а л ы п , н и м е е с а л б а н ы н п а з а х ы р т к ј р і р г е н і н
к і з і т ј р е е л е р і н е (п р а в о л а р ға) н и м е е с а л б а с о ң д а й
ч а б а л а к т а р ға а ғы л ғ а н н а р , х а й з ы ч о н н а р д ы ң а х
с а ғы с т ы е р е к т і р ч е л е р , п а з а а н д а ғ ч и р ч а р ы х т ы
п е д і р г е н і х а й д а к і з і л е р с ј с п а з а к и р т і н і с
(у б е ж д е н и е) п о с о ң д а й ы п а р п о л а р п а з а х о р ғы с ч о х
п а з а х ы з ы л ғ а н ы ч о х ч у р т и р л а р п а з а , к і з і л е р н і п ј з і к
к е с т е н і с к е и с к і р і л г е н ; п а з а

с а н ға а л ы п , к і з і т ј р е е л е р і (п р а в о) е л г е а р а ч ы л и р ға
к и р е к т о л д ы р а р ы н е ч е н , к і з і и р і к ч о х , х а л ғ а н ч ы
к и р е к н и м е ч і л и , т и р а н и я п а з а п а з ы н ы с т о ғы р а
к ј д і р і л е б е з і н ; п а з а

с а н ға а л ы п , ч о н н а р н ы ң ы н а р х а с п а л ғ а л ы с ј з і з і н е
п о л ы з а р ға к и р е к ; п а з а с а н ға а л ы п , П і р і к к е н
Н а ц и я л а р н ы ң ч о н н а р ы У с т а в т а п о с т а р ы н ы ң
к и р т і н і с т е р і н ј н к і з і т ј р е е л е р і , п о с т ы ң с и н і н п і л і н г е н і н
п а з а к і з і н і ң а а р л и и н е п а з а и р п а з а и п ч і к і з і л е р н і ң т и ң
п р а в а л а р ы н к и р е ч і л і б і с к е н н е р п а з а п ј г і н г е
а л ғ а н н а р с о ц и а л ь н а й п р о г р е с с к е п а з а ч у р т а с
с и н і н е х а б а з а р ға п а з а ч у р т а с о ң д а й л а р ы н а р т ы х
п о с о ң д а й д а ч а х с ы л а н д ы р а р ға ; п а з а

с а н ға а л ы п , х а з н а л а р - ч л е н н а р П і р і к к е н Н а ц и я л а р н ы ң
О р г а н и з а ц и я н ы н х а д а , п р а й ч о н н а р а р а з ы н д а к і з і
т ј р е е л е р і п а з а ј н п о с о ң д а й л а р н ы у л у ғ л а н ы с х а п а з а
х а б а з а р ға п а з а х о о с т ы р а п о л а р ға с ј с п и р г е н н е р ;
п а з а

с а н ға а л ы п , п у к і з і т ј р е л е р і п а з а п о с о ң д а й л а р н ы
п р а й т и к с і о ң а р ғ а н ы у л у ғ п і л д і р і г л і г п у с ј с п и р г е н г е
т о л д ы р а п ј г і н г е ,

Ј н А с с а м б л е я ,

И с к і р ч е п у П р а й т и к с і к і з і л е р н і т ј р е е л е р
д е к л а р а ц и я з ы н П ј г і н г е х а й з ы н п р а й ч о н н а р п а з а
х а з н а л а р п ј г е р г е к е с т е н е р г е к и р е к т е р а н д а ғ
п о л з ы н п о л ғ а н н а к і з і п а з а п о л ғ а н н а ј м е н і ң о р г а н ы ,

ха чан-да санға алып, пу Декларацияны,
кестенгеннер егредіг паза чарытханы хоостыра
пу тјрелерні паза пос оңдайларны улуғланысха
ха базарға паза чіткіңе пирерге, национальнай паза
чоннар аразындағы прогрессивнай
мероприятиялар хоостыра, прай тиксі паза
эффektivнай сана схань паза оларның
толдырылғанын хайди хазналар Организация
членнері чоннар аразында, іджк чоннар аразында
кемні территориялары оларның юрисдикция
алтында.

1 Статья

Полған на кізі пос паза тиң тјріпче паза тиң постың
синін пілінгенін паза тјрелерініңде полча. Олардың
сағынғаны паза арығ сағыс пар паза харындастар
чіли тудынарға киректер.

2 Статья

Полған на кізінің пу Декларацияда искірілген прай
кізі тјрелері паза прай пос чуртас оңдайлары
(свободалары) поларға кирек, пір пасхаланыс даа
чох, расовай, теернің јј, ир алай ипчі кізі, тіл,
религия, политическай алай пасха даа киртініс,
национальнай алай социальнай чонға кірчеткен
хоостыра, ниме-ноо (имущественнай), сословнай
алай пасха да положениеліг.

Ағаа хоза, чарабинча политическай, правовой
алай чоннар аразындаа хазнаны статузызы тјстегі
хоостыра хайдығ да пасхазы идерге алай
территория хайдар кізі кірче, сана спин пос
алынаңа территория алай чох, пос устағлығ алай ба
пірее хайди хызырылған суверенитеттіг.

3 Статья

Полған на кізінің пар тјре чуртасха, пос оңдайлығ
чуртасха паза теерге чарабазына
(неприкосновенность).

4 Статья

Пірдеене хулда поларға чарадылбинча; хул паза
хулларны садығ хайдығ даа оңдайлығ чарадылбинча.

5 Статья

Пірдеезін иреелирге алай чабал, кізі нимес чіли,
пазынарға постың синін пілінгенін тезірерге
чарадылбинча.

6 Статья

Полған на кізінің, хайда даа ол полчатса,
правосубъектнай санағлығ поларға тјре пар.

7 Статъя

Прай кізілер елге алнында тиңнер паза пір даа
пасхаланыс чох елге тиң арачылырына тјреліг. Прай
кізілер полған на дискриминацияның, пу
Деклапацияны сайбапчатхан, тиң арачылырына
тјрелеріг, паза хайдығ да полған чабал кирекке
андығ дискриминацияға тартханы.

8 Статъя

Полған на кізінің пар тјре тјрелері компетентнай
национальнай чарғылардың эффективнай
праваларын чазылғанына хақан аның јјн тјрелері,
конституцияның алай елгенің ағаа пірілген,
сайбалчалар.

9 Статъя

Пірдеезін пойли арестоватъ полғанына ке,
тутханысха алай сергеніне чарабинча.

10 Статъя

Полған на кізінің пар тјре, поэнының тјрееелері паза
обязанностьтарын чарат саларға паза піліп аларға
уголовнай пыролас тјстені, тјреліг, тиң
полчатханында тјстегі хоостыра, аның чарғы кирегі
сын азығ кјрілген паза прай киректеені санасха
алылған пос алынча паза орта сын чарғының.

11 Статъя

Полған на кізінің пар тјре, хомай кирек ечен
пыролатчатхан кізінің тјре пар пыро чох саналарға
аның пырозы законнай оңдайның табылған читіре сын
азығ чарғы езеріг хоостыра хайда ағаа прай
арачылыныс оңдайлар пірілчелер.

Пірдеезі чарғылат саларға чарадылбинча сайбағ
ечен хайзы хай пірее сайбағ иткен тјстіг де алай
ниме итпеені ечен, хайзы оларды иткен туста
национальнай законнар алай чоннар аразындағы
право хоостыра сайбаға саналбаннар. Ідјк
чарадылбинча хатығлас хайзы сайбағ иділген туста
кирілген чарапчатхан хатығластың аар.

12 Статъя

Пірдеезіне чарадылбинча пойли аның поэнының
чуртазына паза сјбіре чуртазына ара кірерге,
пойли кізі теңмезін сайбирға харазарға, аның
чурттының, аның пічіктерінің чазыт нимелерге

кірерге алай аның чезіне паза репутациязына. Прай кізінің андағара кірергенің елге арачылырына тјре пар.

13 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре пос оңдайча чјріске сығарға паза чуртачаң чирге полған на хазна істінде.

Полған на кізінің пар тјре полған на хазназа парыбызарға, ол санда поэ чуртапчатахан хазнаның, паза нандыра поэның хазназынзар айлан кил тура рға.

14 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре хостадарның пасха хан-чиринде чазынчаң чир тілирге паза пу чазынчаң чирнің тузаланарға.

Пу тјренның тузаланарға чарабас хаңан хостадар тјстелче, сынында политической нимес сайбағ итсе, алай Піріккен Нацияларның Организациязының харазығтарына паза принциптеріне тоғыра парчатхан киректер.

15 С т а т ь я

Полған на кізінің гражданстволығ поларға тјре пар.

Пірдеезіне чарадылбинча пойли аның гражданствозын алай гражданство алыстырарын пыластырарға.

16 С т а т ь я

Чазычиткен ир паза ипчі кізілер тјреліг расовай, национальнай алай религия танығ хоостыра пірде хызырғаны чох хоных хонарға паза поэнын сјбіре тестирге. Олар тің тјрелернің тузаланчалар хоных хонарда, хоных тузында паза чарылыста.

Хоных хонарға чарадылча пос паза толдырала ікібезинин хоных хончатханнардың чарадығларында.

Сјбіре јменің јјн паза сын уйазы паза аның тјре јменің паза хазнанын саринаң арачыласха пар.

17 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре ниме-нооның ээленерге хайди пос алынча іджк, пасхалардын хада.

Пірдеезіне чарадылбинча пойли аның ниме-ноо пылазарға.

18 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре пойли сағысха, ах сағысха
паза религия; пу правоға кирче пос алынча
позынын религиязын алыстырырға алай киртініс
паза поэның религиязына киртінерге хайди пос
алынча іджк, пасхалардын хада, чонның алай пос
алынча ондайдың егредігде, Худайға пазыра р туста
ағпаза религиознай пазаритуальной кибірлер
толдырыста.

19 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре пос ондайлығ киртініске
паза пос оларды чоохтирға; пу тјренің санда пар
свобода тудых чох поэның киртініс тудынарға паз
пос ондайлығ тілирге, аларға паз тарадарға
информацияны паз идеяларды хайдығ да кирек
нимелердің хазна границелерге даа кјрбин.

20 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре пос ондайлығ хорғыс чох
чыылығларға паз ассоциацияларға.

Пірдеезі пірее ассоциацияза кестегліг кирерге
чарадылбинче.

21 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре пос хазна устирында
айғазарға кјні алай пос табылған кізі хоостыра.

Полған на кізінің пар тјре тің хазнадағы службаға
кірер ондай поэнын хазназында.

Чонның кестенізі елге правительствованын тјстігі
поларға кирек; пу кестеніс поэна искіргені
периодическай паз сын табығларда табарға
кирек, хайзы прай тиксі паза тиң табығ тјреліг
иртірерге кирек чазыт табығлар хоостыра алай
пасха тің формалдар хоостыра, табығлар
свободазына читкіңе пирерге.

22 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре јмениң члені полып,
социальной читкіңе пирергене паз кирек
толдырғанына анның поэның синін пілінгені
полызарға паз анның алынча омазы пос јзізі
экономическай, социальной и культурнай
областарда праволарын национальной кестеніс
хоостыра паз чоннар аразындағы хабазығ паз
полған на хазнаның структуразы паз ресурстары
хоостыра.

23 С т а т ь я

Полған на кізінің тоғысха пар тјре, пойли тоғыс таллирына, сын паза оңдайлығ тоғыс оңдайларға паза тоғыс чох полғанның тоғыр арачылааны.

Полған на кізінің пар тјре пірде дискриминация чох тин тоғыс ечен тиң тјлирге.

Полған на тоғынчатхан кізінің пар тјре орта паза сын сыйых пиргеніне, кізі чуртазына поэна паза анын сјбирезіне турызар читкіңе пирерге, паза кирек полза, хозылғаны пасха социальнай кирек нимелер читкіңе пирерге.

Полған на кізінің пар тјре профессиональнай союзтар тјстирге паза профессиональнай союзтарза кирерге поэнын кирексіністерін арачылирга.

24 С т а т ь я

Полған на кізінің тјре тынана рға паза маңтусха пар, ол санда сағыстығ тоғыс кені хызырғаны паза тјлегліг периодическай отпуска тјре пар.

25 С т а т ь я

Полған на кізінің пар тјре андаг чуртас синіне, ол санда ас-тамах, кипазах, чурт, имнег сыныхтағ паза прай кирек социальнай ползығ, хайзы хазых паза чахсы хоных поэна паза анын сјбіріне хабас пирерге кирек, паза тјре тоғыс чох полар туста, ағырығ, кинек полғаны, јкіс полғаны, улуғланыбысса кирт туста алай пасха да киректе хақан чуртирға кирек нимелер чідіргені ол пыролығ нимес оңдайлар киліс парған туста.

Іңе полғаны паза олған тузы алынча сыныхтаға паза ползыға тјре пирчелер. Прай палалар хоныхта алай ба чох тјреннер тин социальнай арачылыныстын тузаланарға киректер.

26 С т а т ь я

Полған на кізінің егредіге тјре пар. Егредіг тике поларға кирек пастагы паза ортын угредиг теерге андағ поларға кирек. Пастагы егредіг обязательнай поларға кирек. Техническай паза профессиональнай егредіг прайзына киліскек поларға кирек, паза пјзік егредіг прайзына тин киліскек полған на кізінің келігі тјста поларға кирек.

Егредіг айландырыбызарға кізінің толдыра јскеніне айландырыбызарға кирек паза кізінің тјрелеріне паза јјн пос оңдайларға улуғланыс јскеніне. Егредіг прай чоннар ароазында, расовай паза религиознай

группалар аразында удур-тјдір піліскеніне,
сыдамаға паза ынархасха полызарға кирек, паза
Піріккен Нацияларның Организацияның амыр чуртас
турызаны тоғызына хабазарға кирек.

Іңе-палалар приоритетнай тјрееліг постарының кішіг
частығ палаларға егредіг кјрім таллирға.

27 С т а т ь я

Полғанна кізінің пар тјре пос чон јмезиниң
культурнай чуртаста пойли аралазарға,
искусстваның тыңхынып тузаланарға, научнай
прогрессте аралазарға паза анын пайынаң
тузаланарға.

Полғанна кізінің пар тјре арачилысха аның
моральнай паза материальнай кирексінстерін,
хайзы ол авторы полчатхан научнай,
литературнай алай художественнай тоғыстарның
салтары полчалар.

28 С т а т ь я

Полғанна кізінің социальнай паза чоннар
аразындағы чаа чох, амыр чуртасха, хаңан пу
Декларацияда пазылған праволар паза свободалар
тооза толдырарға чарир, тјре пар.

29 С т а т ь я

Полғанна кізінің пар обязанностар јмезінің алнында,
хайдала аның омазына пос паза прай саринның
тыырға оңдай полар.

Праволарның паза свободаларын толдырарында
полғанна кізі законнаң паза чон аразындағы кізі
праволарнаң кјрілген (ограничениелер)
(хызырчатхан мералар) латарадылчалар кізінің
праволарның паза прайзының јјн свободалары
улұглап саңай пасхаларының праваларына паза
свободаларына кирек санасханы паза улұглааны
читкіңе пиргені ечен паза моральдың, чон
аразындағы иптіг полғаны паза чонның чыхсы
чуртастың демократическай јмеде сын
кирексіністер толдырарын ечен.

Пу праволар паза свободалар толдырғаны Піріккен
Нацияларның Организациязының харазығларына
паза принциптерине хайди де тоғыр полбасха
кирек.

30 С т а т ь я

Пу Декларацияда пір дее ниме пасха хазнаның,
чонның, хайдағ-да јменең алай алынча кізнең хайдағ

да а тоғыстаң айғазар алай пу Декларацияда
пазылғанны сайбир право чоннарның право ларын
чох идер педінін сайбабчатхан тіп саба
чарыдыл базын.